

УДК 327.39(477)

Міхель Д.О., спеціаліст політології, магістр державного управління начальник відділу зв'язків з громадськістю, заступник директора Навчально-наукового Центру з європейської та євроатлантичної інтеграції України Миколаївського державного гуманітарного університету імені Петра Могили.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КУРС ЯК ОСНОВНИЙ НАПРЯМОК УКРАЇНСЬКОЇ ГЕОСТРАТЕГІЇ

У статті розкривається процес усвідомлення Україною своїх пріоритетів, стратегії і тактики реалізації зовнішньополітичної лінії поведінки, яка б відповідала, з одного боку, загальним тенденціям сучасного світового розвитку, а з іншого, сприяла досягненню власних національних інтересів, зростанню міжнародного авторитету та впливу на перебіг міжнародних подій.

In the article the process of realizing of Ukraine its priorities, strategy and tactics of realization the external politics, which would be in the line, on one hand, with general tendencies of contemporary world development and, on other hand, which would help the achievement of its own national interests, improvement of international image and influence on the international affairs.

Сьогодні Україна визначила як однозначну свою стратегічну мету інтеграцію до Європейського Союзу. Прагнення України до повномасштабної участі у політичному та економічному житті Європи логічно випливає з геополітичного положення та історії нашої держави. Як одна з найбільших країн континенту Україна приречена бути важливим чинником тих процесів, які відбуваються в Європі і не може залишатися осторонь тих динамічних інтеграційних процесів, які сьогодні визначають її обличчя. І це, безумовно, робить об'єктивно пріоритетною європейську спрямованість зовнішньополітичного курсу України, її входження до європейських економічних і політичних структур. До стратегічних інтересів України в Європі належать необхідність технологічної модернізації вітчизняного виробництва, можливість оволодіння наукомісткими технологіями, адже національна стратегія розвитку, заснована на традиційному індустріальному характерові, сьогодні вже неприйнятна, навіть більше, вкрай небезпечна. Потрібна зміна інерційного індустріального розвитку на розвиток інноваційний, який би відповідав вимогам сучасного етапу науково-технічної революції. Цьому сприятиме розвиток широкомасштабних економічних стосунків з

високорозвинутими європейськими країнами. Україна зацікавлена в широких інвестиціях цих країн з метою технологічної перебудови свого народногосподарського комплексу. Потрібні також й відповідна фінансова підтримка з боку цих країн, розвиток фінансового співробітництва з ними.

Тому не випадково, що на сьогодні питання європейського вибору України фактично вже не є дискусійним, а розглядається здебільшого з погляду термінів, можливостей, умов вирішення та аналізу його значення для країни. Мету членства в ЄС Україна сприймає не як самоціль, а як ефективний зв'язок, що допоможе прискорити стабілізаційні процеси в Україні – і політичні, й економічні, виходячи при цьому з того, що стандарти Європейського Союзу співзвучні з тими орієнтирами, які стоять перед Україною на шляху побудови моделі соціально-економічних відносин за зразком провідних європейських країн.

Очевидно, що і для європейських країн Україна є важливим партнером, і не лише з політичної точки зору, як незаперечний фактор формування системи колективної безпеки на континенті, а й з економічної – як великий споживчий ринок, джерело

відносно дешевої робочої сили, як країна з невикористаним повною мірою інтелектуальним, науково-технічним і виробничим потенціалом [1].

Слід підкреслити, що перспективи входження України в європейський інтеграційний процес залежать насамперед від неї самої, від того, наскільки радикально і швидко в ній відбуватимуться демократичні перетворення в усіх сферах життєдіяльності, наскільки рішуче здійснюватиметься реформування її економіки. Інтеграція економіки України в європейський простір вимагає також створення сприятливого “інвестиційного середовища” для залучення і утримання в країні глобальних високотехнологічних інвестицій, реінвестування отриманих прибутків.

Ключовими критеріями, що впливають на роль нашої держави у новітній європейській спільноті, мають бути: відкрите громадянське суспільство, ефективне функціонування ринкової економіки, верховенство права, цивільний демократичний контроль над військовою сферою, послідовність і передбачуваність у зовнішній політиці, приведення національного законодавства у відповідність з європейськими стандартами, незалежність судової системи.

В основу співробітництва між Україною та Євросоюзом покладена Угода про партнерство і співробітництво, яка вступила в силу 1 березня 1998 року. Угода, яку укладено на 10 років, визначає наміри та зобов'язання сторін по забезпеченню партнерства та взаєморозуміння. Вона виявляє дух обоюдної прихильності до демократії та ринкової економіки, враховуючи історичні зв'язки України з її безпосередніми сусідами і водночас визначає перелік вимог для України у різних сферах життя, реалізація яких потребує дотримання критеріїв вступу в ЄС, встановлених Радою Європи в червні 1993 року в Копенгагені та Комісією Європейського Союзу в травні 1995 року.

Дана Угода надала значний поштовх розвитку відносин між Україною та ЄС. Як приклади розвитку партнерських відносин в останні роки можна назвати підписання 18 жовтня 2006 року Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством аграрної політики України та Генеральним директором Європейської Комісії “Сільське господарство та розвиток сільської місцевості”, відповідно до якого сторони домовилися про створення окремого діалогу з метою забезпечення активізації двостороннього співробітництва в сфері сільського господарства та розвитку сільської місцевості. У лютому того ж року було прийнято рішення щодо включення України в перелік країн, яким надається принципове право експортувати яйця та молоко до Європейського союзу. У березні 2007 року було підписано Угоду про торгівлю текстильними виробами, згідно з якою лібералізується режим торгівлі текстильною продукцією між Україною та ЄС [6].

Активне співробітництво триває у сфері енергетики. Так, упродовж 2005-2006 років було

окреслено такий важливий напрямок співробітництва в енергетичній сфері, як електроенергетика, зокрема, започатковано проект синхронізації Об'єднаної енергетичної системи України з енергетичними мережами країн ЄС. 1 грудня 2005 року був підписаний Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі, який охоплює п'ять сфер розширеного двостороннього співробітництва: ядерна безпека; інтеграція ринків електроенергії та газу; підвищення безпеки енергопостачання та транзиту вуглеводнів; структурна реформа, підвищення стандартів із техніки безпеки та охорони довкілля у вугільній галузі; енергоефективність.

На перший план у співробітництві України з ЄС у нафтогазовій сфері виходить участь нашої держави у диверсифікаційних проектах ЄС та залучення стратегічних інвесторів з країн ЄС. У 2006 році успішно завершено проект ТАСІС “Підтримка розвитку в Україні стратегії постачання нафти”. У 2006 році також успішно завершено виконання проекту “Реформування експлуатаційної системи транзитної газотранспортної мережі України”.

У сфері юстиції, свободи та безпеки відносин України – ЄС значним досягненням стало завершення у 2007 році переговорів про підписання угоди про спрощення візового режиму та реадмісію між Україною та ЄС [8].

Україна успішно асоціюється з процесом Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, свідченням чого є започаткована у 2005 році практика приєднання України до позицій та заяв ЄС з регіональних проблем і питань міжнародного життя. Україна є однією з десяти країн – постійних партнерів ЄС з реалізації Спільної європейської політики безпеки та оборони. Наша держава взяла участь у поліцейській місії ЄС у Республіці Македонії (2004-2005 рр.) та з 2003 року продовжує участь у цивільній операції ЄС в Боснії та Герцеговині. На цей час з ЄС обговорюється питання можливої участі України в майбутніх цивільних операціях з врегулювання криз у Косово та Афганістані. Правову основу цієї співпраці складають підписані у червні 2005 року угоди про участь України в операціях ЄС з врегулювання кризових ситуацій та про безпекові процедури обміну інформацією з обмеженим доступом [8].

Таким чином за останні роки досягнутий значний прогрес у розвитку партнерської співпраці між Україною та Європейським Союзом. Проте, доводиться констатувати, що прагнення України до європейської інтеграції, що перетворилося на магистральний напрям української зовнішньої політики, не зустрічає відповідної очікуваної реакції з боку країн-членів ЄС. І не лише внаслідок невирішеності в Україні багатьох проблем демократичної трансформації, а й тому, що в їхній позиції виявляються елементи певної байдужості щодо перспектив входження України до європейських структур.

Україна прагне підписання Посиленої угоди європейського типу на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції, що є найважливішим середньостроковим пріоритетом України у відносинах з ЄС. Проте, це намагання поки не зустрічає відповідної позитивної реакції з боку Європейського Союзу. Поки що йдеться про створення країнами Євросоюзу “нового клімату” у відносинах з Україною, який торкнеться окремих економічних питань – створення зони вільної торгівлі, скасування мита на імпорт і експорт товарів, активізації інвестиційної діяльності та впровадження в Україні євростандартів щодо антимонопольного законодавства, поширення європейських норм у сферах промислового виробництва, харчової промисловості та авторського права. Що ж стосується євроінтеграційних прагнень України, то в цих висновках містяться лише формулювання, що ЄС “визнає європейські прагнення України та вітає її європейський вибір”. Дане положення подається європейською стороною як єдино можливий позитивний сигнал щодо збереження відкритих дверей для України в умовах конституційної кризи ЄС.

Як альтернативу Європейський Союз пропонує подальший розвиток відносин з Україною в рамках Європейської політики сусідства, яка не передбачає членства в ЄС. Але Україну не може влаштувати така перспектива, тим більш, що Європейська політика сусідства є односторонньою політикою, що націлена на співпрацю з країнами

сусідніх реґіонів. До неї належать країни Північної Африки та Близького Сходу, і Україні пропонують приєднатися до цих країн, що представляють зовсім інші реґіони.

Не став проривом у вирішенні проблеми й XI саміт Україна – ЄС, що відбувся у Києві у вересні 2007 р., який мав скоріше політичний зміст і на якому була підписана тільки загальна заява про прогрес в переговорному процесі відносно заключення нової поглибленої базової угоди між Україною та ЄС, а також спільний звіт про прогрес в реалізації меморандуму з приводу співробітництва в енергетичній сфері.

Таким чином, доводиться констатувати, що з різних причин Україна поки залишається на периферії інтеграційних процесів у Європі, в так званому “вакуумі інтеграції” між потужними партнерами, які демонструють здатність до кооперативного діалогу та до використання України як об’єкта власної інтеграційної політики. Зрозуміло, що на цю обставину накладають свій відбиток ті труднощі та проблеми, з яким зіштовхнувся останнім часом Євросоюз. Призупинився процес ратифікації Конституційного договору у зв’язку з негативними результатами референдумів у Франції та Нідерландах. Не все так легко з перспективою його ратифікації в Чехії, Польщі та Великій Британії. Доволі складно йде процес адаптації до діючих у ЄС правил нових його членів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деменко О. Євроатлантична інтеграція: реалії та перспективи // Політичний менеджмент. – № 4 (25). – 2007.
2. Каспрук В. НАТО: контекст нового клімату світової безпеки // Сучасність. – 2004. – № 5. – С. 77-89.
3. Матвійчик Я.П. Між Європою й Азією. Пріоритети зовнішньої політики України у контексті геополітичного розвитку // Політика і час. – 2002. – № 9. – С. 73-83.
4. Мейжис І.А. Європейська інтеграція України: можливості, проблеми, рішення // Наукові праці. Т. 69. Вип. 56. Політичні науки. Правознавство. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 224 с.
5. Окремі аспекти відносин Україна – НАТО: коротко про головне. – К.: Інсайт, 2006. – С. 23-25.
6. Прохоров А. Європейський вибір та національні інтереси України // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2004. – № 3. – С. 73-79.
7. Романов О. Україна в НАТО: перспективи присутності // Юридичний журнал. – № 7. – 2005.
8. Шпек Р. Україна-ЄС: крок до членства // Політика і час. – 2007. – № 5.